

Ett beslut helt i enlighet med en anmälan om namnändring har sedan den enskilde ångrat sig ansetts ha gått denne emot i den mening som avses i 22 § förvaltningslagen.

Lagrum:

22 § förvaltningslagen (1986:223)

B.J., som då bar efternamnet *S.*, anmälde till Skatteverket den 13 april 2011 att hon önskade ändra sitt efternamn till *J.*, vilket var det namn hon hade burit som ogift. *Skatteverket* beslutade dagen därpå att bevilja namnändringen. – Den 18 april 2011 meddelade *B.J.* per telefon att hon ville återkalla sin ansökan och att hon inte ville ändra sitt efternamn. Samma dag inkom även en skrivelse där hon angav att anmälan skulle annulleras. – *Skatteverket* meddelade *B.J.* den 21 april 2011 att eftersom en anmälan måste återkallas innan *Skatteverket* fattat beslut om namnändringen skulle hennes återkallelse betraktas som en ny anmälan om ändring av efternamn. – *B.J.* kom därefter in med en skrivelse den 26 april 2011 där hon överklagade *Skatteverkets* beslut att inte ta hänsyn till hennes vädjan om att annullera ärendet. Hon anförde att hon varit mycket sjuk vid tidpunkten för ansökan och därför inte kunnat fatta relevanta beslut.

Skatteverket beslutade den 20 maj 2011 att avslå anmälan om ändring av efternamn till *S.* Beslutet motiverades med att en person som bytt till sitt efternamn som ogift endast kan byta efternamn till en ny makes efternamn i samband med äktenskap eller under äktenskapet. Eftersom *B.J.* var registrerad som skild saknades möjlighet att byta namn till *S.*

B.J. överklagade *Skatteverkets* beslut till förvaltningsrätten. Vid anmälningstillfället var hon inne i en psykos. På grund av detta skrev hon ”*J.*” på raden för efternamn, men menade ”*J.*” som mellannamn, alltså ”*J. S.*”.

Förvaltningsrätten i Falun (2012-04-11, ordförande Önell) yttrade: Av 9–10 §§ namnlagen (1982:670) framgår att en person som bytt till sitt efternamn som ogift genom anmälan till *Skatteverket* endast kan byta till en ny makes efternamn i samband med äktenskapets ingående eller under äktenskapet. Enligt 11 § namnlagen kan den som vill byta sitt efternamn till ett efternamn som inte kan förvärfvas genom anmälan till *Skatteverket* istället ansöka om tillstånd till namnbytet hos Patent- och registreringsverket. – *Skatteverket* har den 14 april 2011 beslutat att ändra *B:s* efternamn till *J.* i enlighet med den av henne gjorda anmälan om namnändring. *B.J.* har den 18 april 2011 kontaktat *Skatteverket* för att återkalla anmälan. – *Förvaltningsrätten* gör bedömningen att då *Skatteverket* redan fattat ett beslut om namnändring i enlighet med gjord anmälan saknas möjlighet att återta en sådan begäran. Vad *B.J.* anför om sin hälsa föranleder inte någon annan bedömning då det inte är visat att hon varit i ett sådant tillstånd vid ansökningstillfället att hon inte kunnat

sörja för sin egen person. I målet är heller inte fråga om att byta efternamn till ny makes efternamn. B.J. kan därmed inte få efternamnet S. genom en anmälan hos Skatteverket. Överklagandet ska därför avslås. – Förvaltningsrätten avslår överklagandet.

B.J. fullföljde sin talan hos kammarrätten och åberopade läkarintyg som visade att hon var mycket sjuk vid tidpunkten för anmälan om namnändring.

Kammarrätten i Sundsvall (2012-08-22, Sandström, Lind, referent, Törnered) yttrade: Förvaltningsrätten har prövat överklagandet av Skatteverkets beslut daterat den 20 maj 2011. Av handlingarna i målet framgår dock att B.J., i handling daterad den 15 april och som inkom till Skatteverket den 26 april 2011, önskat återta sin tidigare ansökan om namnändring. Skatteverket ansåg inte att ett återtagande var möjligt efter det att beslut fattats den 14 april 2011 och valde istället att uppfatta hennes önskemål som en ny ansökan om namnändring vilken avslogs i beslutet den 20 maj 2011. – B.J:s önskemål om återtagande av namnändringen innebar att hon visade missnöje med beslutet som fattades den 14 april 2011 och hennes önskemål kan inte uppfattas på annat sätt än att hon ville få detta beslut ändrat. Hennes skrivelse är alltså att uppfatta som ett överklagande av beslutet den 14 april 2011 och inte som en ny ansökan och borde även handlagts som ett överklagande. – Det ankommer inte på beslutsmyndigheten att göra någon annan prövning av rätten att överklaga än att kontrollera att överklagandet inkommit i rätt tid. Skatteverket borde därför inte ha tagit ställning till hennes rätt att överklaga (återta sin ansökan) i beslutet den 20 maj 2011. Detta beslut måste mot denna bakgrund anses ha karaktären av ett omprövningsbeslut. Således borde förvaltningsrätten istället ha upptagit beslutet den 14 april som det överklagade beslutet och då bl.a. prövat om beslutet gått B.J. emot på sådant sätt att hon varit berättigad att överklaga beslutet samt även prövat vad hon i övrigt anfört om sin rättshandlingsförmåga vid den aktuella tidpunkten. – Då dessa frågor inte bör prövas i kammarrätten som första instans ska förvaltningsrättens dom upphävas och målet visas åter till förvaltningsrätten för ny handläggning. – Kammarrätten upphäver förvaltningsrättens dom och visar målet åter till förvaltningsrätten för ny handläggning.

Förvaltningsrätten i Falun (2013-02-01, ordförande Ruthström) yttrade: Som framgått har förvaltningsrätten uppta Skatteverkets beslut den 14 april 2011 som det överklagade beslutet och då bl.a. pröva om beslutet gått B.J. emot på sådant sätt att hon varit berättigad att överklaga beslutet samt även pröva vad hon i övrigt anfört om sin rättshandlingsförmåga vid den aktuella tidpunkten. – [Text här utelämnad] – Bedömning – Inom civilrätten är huvudregeln att en företagen rättshandling har bindande verkan. En förutsättning för att en giltig rättshandling med bindande verkan ska anses ha företagits av någon, är att han eller hon har rättshandlingsförmåga; i annat fall är handlingen ogiltig. – [Text här utelämnad] – Även med beaktande av vad B.J. anfört och åberopat ger

emellertid utredningen inte tillräckligt stöd för att hon till följd sitt psykiska tillstånd saknat rättshandlingsförmåga vid anmälningstillfället. – – Sammanfattningsvis kan alltså inte anses visat att B.J. saknat rättshandlingsförmåga vid anmälningstillfället. Den rättshandling varom nu är fråga ska därför inte betraktas som ogiltig. Inte heller vad B.J. i övrigt invänt mot beslutets giltighet innebär att det är ogiltigt. – Vid sådana förhållanden och då Skatteverket genom det överklagade beslutet ändrat B.J:s efternamn i enlighet med hennes anmälan, kan beslutet inte anses ha gått henne emot på sådant sätt att hon har rätt att överklaga detsamma. Den omständigheten att B.J. kort efter anmälningstillfället och det därpå fattade beslutet uppenbarligen ångrat den anmälda namnändringen samt vidtagit åtgärder för att få den upphävd förändrar inte detta ställningstagande. Eftersom B.J:s överklagande därmed inte kan prövas i sak, ska det avvisas. – Förvaltningsrätten avvisar B.J:s överklagande.

B.J. överklagade förvaltningsrättens beslut till kammarrätten och anförde bl.a. följande. När hon lämnade in namnändringsblanketten led hon av en psykisk sjukdom och saknade därför rättshandlingsförmåga. Hon menade att skriva J. på raden för mellannamn, inte på raden för efternamn.

Skatteverket bestred överklagandet och anförde bl.a. följande. Vid de första kontakterna B.J. hade med Skatteverket efter att hennes efternamn bytts från S. till J. anförde hon att hon ändrat sig. Hon förde inte något resonemang om att hon råkat skriva fel. Skatteverket annullerar inte namnbeslut på grund av att en person av misstag skrivit fel på namnblanketten. När det gäller frågan om rättshandlingsförmåga är det inte visat att B.J. hade en förvaltare förordnat för sig vid anmälningstillfället. Utifrån inkomna intyg går det inte att avgöra huruvida B.J. till följd av sin psykiska sjukdom vid anmälningstillfället saknade rättshandlingsförmåga.

Kammarrätten i Sundsvall (2013-11-21, Johansson, Lind, Ärlebrant, referent) yttrade: Vad B.J. anført i kammarrätten och vad som i övrigt framkommit i målet föranleder inte kammarrätten att göra annan bedömning än den förvaltningsrätten gjort. Överklagandet ska därför avslås. – Kammarrätten avslår överklagandet.

B.J. fullföljde sin talan hos Högsta förvaltningsdomstolen.

Skatteverket bestred bifall till överklagandet och anförde bl.a. följande. Det finns inte någon rätt att ångra sig i förvaltningsprocessen. I praxis har klagandens subjektiva uppfattning i vissa fall haft en avgörande betydelse. För att inte helt urholka bestämmelsen i 22 § förvaltningslagen (1986:223) bör det krävas att det är tillfredsställande utrett att anmälan inte återspeglar B.J:s ursprungliga önskemål. Eftersom Skatteverket har fattat beslut i enlighet med hennes anmälan kan beslutet inte anses ha gått henne emot i den mening som avses i bestämmelsen.

Högsta förvaltningsdomstolen (Jermsten, Knutsson, Nymansson, Rynning, Classon) yttrade:

Skälen för avgörandet

Rättslig reglering m.m.

Enligt 22 § förvaltningslagen får ett beslut överklagas av den som beslutet angår, om det har gått honom emot och beslutet kan överklagas. En motsvarande bestämmelse finns i 33 § andra stycket förvaltningsprocesslagen (1971:291).

I betänkandet En ny förvaltningslag (SOU 2010:29) konstateras att kriteriet ”gått honom emot” spelar en mycket undanskymd roll i praxis (s. 657). Oftast berörs kriteriet inte alls utan konsumeras av den grundläggande förutsättningen, att beslutet medför sådana konsekvenser för klaganden att han eller hon har en rätt att få en överprövning till stånd. Utredningen föreslår att en bestämmelse om enskilda klagorätt i en ny förvaltningslag inte ska innehålla något uttryckligt krav på att beslutet ska ha gått den klagande emot (s. 661).

I rättsfallet HFD 2011 ref. 76 beslutade en förvaltningsrätt att skriva av ett mål med anledning av att klaganden hade återkallat sitt överklagande. Högsta förvaltningsdomstolen fann att avskrivningsbeslutet, som meddelats innan överklagandetiden gått ut, inte hindrade att klaganden inom den tiden fick komma in med ett nytt överklagande.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

Högsta förvaltningsdomstolen konstaterar inledningsvis att Skatteverket beslutat helt i enlighet med den anmälan om namnändring som B.J. lämnat in men att hon under överklagandetiden ångrat sin anmälan. Frågan i målet är om beslutet kan anses ha gått B.J. emot.

Om en klagande yrkar att ett visst beslut ska upphävas har domstolen som regel anledning att utgå från att det också har gått klaganden emot. Ordnings- och effektivitetshänsyn skulle förvisso kunna tala för att en enskild inte ska kunna överklaga ett beslut som fattats helt i enlighet med den ansökan eller anmälan vederbörande lämnat in, särskilt inte i fråga om beslut som gäller omedelbart. Enligt Högsta förvaltningsdomstolens mening måste emellertid utgångspunkten även i sådana fall vara att den enskilde, fram till dess att ett lagakraftvunnet avgörande föreligger, har rätt att ändra inställning beträffande utgången i ärendet eller målet under förutsättning att den nya inställningen ryms inom ramen för processen.

B.J. har efter det att Skatteverket meddelat sitt beslut ångrat sin anmälan om namnändring. Beslutet får därmed anses ha gått henne emot i den mening som avses i 22 § förvaltningslagen.

Förvaltningsrätten borde således inte ha avvisat B.J:s överklagande. Kammarrättens och förvaltningsrättens avgöranden ska därmed undanröjas och målet visas åter till förvaltningsrätten för fortsatt handläggning.

Högsta förvaltningsdomstolens avgörande

Högsta förvaltningsdomstolen undanröjer kammarrättens och förvaltningsrättens avgöranden samt visar målet åter till Förvaltningsrätten i Falun för fortsatt handläggning.

Mål nr 7872-13, föredragande Martin Krafft och Alf Engsbråten